

ΓΕΝΕΤΙΚΑ ΜΕΤΑΛΛΑΓΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ (Ιούνιος 2000)

Συγγραφέας: ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΙΨΙΑΔΗΣ

Τα γενετικά μεταλλαγμένα προϊόντα έπαψαν από καιρό να αποτελούν αντικείμενο μελέτης εξειδικευμένων επιστημόνων. Η κοινή γνώμη έρχεται καθημερινά αντιμέτωπη με ανησυχητικές ειδήσεις που αφορούν προϊόντα και μάλιστα συνήθεις τροφές που περικλείουν άγνωστους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία. Συχνά άλλωστε τα τηλεοπτικά μέσα μεταδίδουν εικόνες από τη δράση μη κυβερνητικών οργανώσεων που προσπαθούν να εμποδίσουν την εισαγωγή τροφών ή την καλλιέργεια φυτών που περιέχουν γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (:ΓΤΟ, GMO).

Το ζήτημα αποτελεί την πρώτη πράξη από μια σειρά ριζοσπαστικών βημάτων στο δρόμο της ανθρώπινης διείσδυσης στον σκληρό πυρήνα της ζωής στον πλανήτη. Οι βιοεπιστήμες, η βιογενετική έχουν ανοίξει τους ορίζοντες της έρευνας και της επέμβασης στη διαδικασία αναπαραγωγής και εξέλιξης των έμβιων ειδών, ξεκινώντας μια επανάσταση με αδιευκρίνιστο εύρος και επιπτώσεις.

Ποιος είναι ο ρόλος του δικαίου μέσα σ' αυτήν την διεργασία; Οι ασχολούμενοι με το περιβάλλον και το περιβαλλοντικό δίκαιο βλέπουν το αντικείμενό τους να διογκώνεται και να αλλάζει μορφή με ταχείς ρυθμούς. Δεν είναι πια το περιβάλλον της χλωρίδας και της πανίδας ούτε καν το περιβάλλον των βιοτόπων. Περνώντας μέσα από το περιβάλλον -και το περιβαλλοντικό δίκαιο- της μόλυνσης και μετά της βιώσιμης ανάπτυξης, το αντικείμενο- και η πρόκληση- άρχισε να επικεντρώνεται στην πεμπτουσία της ζωής.

Ίσως όλη αυτή η διεργασία μπορεί να περιοριζόταν, κατ' αρχήν, σε κάποιο εξειδικευμένο επιστημονικό τομέα, αν δεν υπήρχε μια ισχυρότατη οικονομική παράμετρος. Πέρα από τους προφανείς επιστημονικούς σκοπούς, θεμιτούς ή αθέμιτους, τα νέα προϊόντα που προκύπτουν και θα προκύψουν στο μέλλον από την επέμβαση στο γενετικό υλικό, έχουν υψηλή εμπορευσιμότητα και αναπτύσσουν δυναμική καταναλωτικών ειδών με σαφή κερδοσκοπικό προσανατολισμό. Η διαπίστωση αυτή, δυσάρεστη για πολλούς, βρίσκεται ωστόσο στη βάση των προσπαθειών να τιθασευτεί και να οριοθετηθεί η παραγωγή, η διάθεση, η χρήση και η κατανάλωση των προϊόντων που περιέχουν ΓΤΟ. Και όσον μεν αφορά τον άνθρωπο, η απαξία της επέμβασης στον γενετικό του ιστό προκαλεί, ακόμη, έντονες ανασχές. Το ίδιο, όμως, δεν συμβαίνει με τα προϊόντα που άρχισαν εδώ και καιρό να κυκλοφορούν και να καταναλίσκονται ούτε με τα φυτά που καλλιεργούνται ακόμη και σε ευρείες εκτάσεις στην Ελλάδα.

Η χώρα μας, καθώς φαίνεται, δεν έχει ακόμη ξεπεράσει τις αντιφάσεις στη στάση και την πολιτική που θα τηρήσει έναντι των προϊόντων που περιέχουν γενετικά τροποποιημένο υλικό. Από τη μία πλευρά έτσι, η Ελλάδα αναλαμβάνει πρωτοβουλία σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Μάιος 1999) να παγώσουν οι καλλιέργειες μεταλλαγμένων φυτών μέχρις ότου τεθεί σε εφαρμογή η τροποποίηση της οδηγίας 90/220. Συγχρόνως όμως, σύμφωνα με τα στοιχεία της τρέχουσας δημοσιότητας, αρκετά μεταλλαγμένα φυτά, όπως το βαμβάκι, καλλιεργούνται ήδη στη χώρα μας, ενώ μεταλλαγμένα τρόφιμα βρίσκονται στα ράφια των καταστημάτων και πιθανότατα στο τραπέζι μας, τις περισσότερες φορές εν αγνοία των αρμοδίων αρχών αλλά και των καταναλωτών.

Το ζήτημα, βέβαια, ξεπερνά κατά πολύ τα σύνορα της Ελλάδος. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει θεσπίσει μέτρα (οδηγίες 90/219 και 90/220 όπως τροποποιήθηκαν επανειλημμένα) με στόχο να ρυθμίσει με αυστηρή διαδικασία τη χρήση των ΓΤΟ και να περιορίσει ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου και στο περιβάλλον από τη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ.

Ωστόσο, η συντηρητική ευρωπαϊκή αντιμετώπιση της εξάπλωσης και εμπορίας των ΓΤΟ ενοχλεί κυρίως τις Ηνωμένες Πολιτείες, στις οποίες είναι ευρεία η καλλιέργεια, η χρήση και ο πειραματισμός ως προς τα μεταλλαγμένα προϊόντα. Το Συμβούλιο της ΕΚ, αντιμέτωπο με τον εμπορικό πόλεμο των ΗΠΑ, βρίσκεται σε αναζήτηση διαδικασιών (ιδίως μέσω του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών, UNEP) που θα αντισταθμίζουν την ισχυρή θέση των ΗΠΑ στο θεσμικό πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ, WTO). Στην οξεία αντιπαράθεση του εμπορικού κέρδους με την ανάγκη να διαφυλαχθούν οι βασικοί κώδικες της ανθρώπινης ζωής και του περιβάλλοντος, τα επεισόδια προμηνύονται πολλά και ίσως εξαιρετικά κρίσιμα.